

SEKUNDÁRNÍ LITERATURA A PRAMENY

■ Úvodem

Doplňující bibliografické kapitoly, jež následují, mají čtenářům pomoci k základní orientaci v sekundární literatuře a místech uložení pramenných materiálů k českým literárním dějinám období 1945–89. Toto období je díky existenci specializovaných pracovišť, periodicky vycházejícím pracím i soupisovým publikacím bibliograficky poměrně obsáhle zpracováno. Velké slovníkové projekty posledních let zachycují navíc kromě knih jednotlivých autorů též sekundární literaturu o jejich díle, proto může být námi uváděný výčet titulů výběrový.

Přehled literatury předmětu se skládá ze dvou částí. První z nich – Základní literatura a prameny – zahrnuje publikace obecnějšího charakteru nebo dílčí práce, které se vztahují k větší části poválečného období. Pozornost je zde věnována syntetickým literárněhistorickým výkladům, dílům lexikografickým, bibliografickým příručkám či periodikům a rovněž základním publikacím k archivnímu výzkumu (přehledům, soupisům a průvodcům). Jednotlivé tituly doplňujeme stručným komentářem a dodatkem, zda v době přípravy tohoto textu byly dostupné prostřednictvím elektronických médií. Tato část bibliografie je uvedena pouze v prvním svazku souboru Dějin české literatury 1945–1989, v dalších se již neopakuje.

Druhou část přehledu literatury předmětu představují dílčí bibliografické kapitoly ke každému svazku, sledující v základních obrysech průběh výkladu Dějin. Do těchto podkapitol, nazvaných vždy podle období, o němž pojednávají, zařazujeme v první řadě vybrané knižní publikace k literárnímu a divadelnímu životu, dílu básníků, prozaiků a dramatiků, kteří v daném časovém úseku publikovali a jsou zmiňováni v textu Dějin. Vedle prací knižních připomínáme rovněž odborné studie (v převážné většině literárněhistorické) otištěné v kulturních, literárních a literárněvědných periodických tiscích a sbornících; spíše ve výjimečných případech zmiňujeme ostatní texty a knižní soubory (bibliografické přehledy, memoáry či memoárově laděné sborníky, kritické stati atd.). Jednotlivé tituly byly vybírány z bibliografických a lexikografických zdrojů zmíněných v úvodní souhrnné kapitole, nejvíce využívaný zdroj představovala elektronická verze *Bibliografie české literární vědy* dostupná na internetových stránkách Ústavu pro českou literaturu Akademie věd České republiky.

V dílčích kapitolách odkazujeme zpravidla na první knižní vydání v souboru textů příslušného autora. V odůvodněných případech uvádíme některé z vydání následujících, nepřipomínáme však předchozí vydání časopisecké a nevysvětlujeme případné rozdíly mezi jednotlivými variantami textu. Ponecháváme-li ve výjimečných případech odkaz na starší variantu, je naším záměrem vyzdvihnout význam celku (např. sborníku či antologie), do něhož byl příslušný příspěvek zařazen. Důvodem pro toto rozhodnutí byla zejména skutečnost, že značná část výborů z literárněvědných studií byla sestavena

z prací již dříve otištěných časopisecky nebo jako doprovodné komentáře (předmluvy, doslovy atd.) ve vydáních beletristických děl. Některé soubory se také dočkaly opakovaného vydání, při němž autor či editor mnohdy zasahovali do původního textu, opravovali jej a doplňovali. Není proto výjimkou, najdeme-li jednotlivé studie (někdy pod různými názvy) ve dvou či třech odlišných podobách.

Do textu dílčích kapitol nezařazujeme soubory a texty, v nichž je výklad silně poznamenán dobovou ideologií nebo v nichž jsou i detailní a zdánlivě přínosné materiálové analýzy podřízeny výrazně ideologizující sumarizaci, vyvolávající pochybnosti o relevanci samotného výzkumu. Jako markantní příklad nezařazované publikace uvedme knihu Milana Blahynky *Pozemská poezie. Kapitoly k české poezii 1945–1975* (Praha 1977), v níž je výklad zkreslen dobově poplatným konstruktem tzv. pozemšťanství. Publikace je v tomto případě ponechána pouze v hlavním výkladu Dějin k období let 1969–89 v kapitole Myšlení o literatuře. Jsme si ovšem vědomi, že jednoznačné a obecně přijatelné kritérium zejména pro oficiální literárněvědnou produkci z padesátých a sedmdesátých let lze jen stěží nalézt a že výběr materiálů v případě sporných titulů nutně podléhal subjektivní interpretaci. Případně zájemce o úplný přehled o titulech, jež byly vybraným problémem věnovány, proto odkazujeme na již zmíněné bibliografické a lexikografické zdroje.

Do přehledu sekundární literatury dále nezařazujeme přípravné studie k Dějinám, jež byly v domácím odborném tisku zveřejňovány od zahájení projektu. Výjimku ovšem v tomto případě tvoří příspěvky Přemysla Blažíčka, jejichž text při redakci Dějin prošel zásadními úpravami a byl rovněž výrazně zkrácen. Po delších úvahách do textu doprovodných bibliografických kapitol většinou nezařazujeme ani paměti, vzpomínky a další memoárovou literaturu, a to z několika důvodů. Některé z těchto textů byly (oficiálně, samizdatově či v exilu) vydány již před listopadem 1989 (např. Václav Černý, Bedřich Fučík, Josef Hiršal, Jaroslav Seifert), a jsou tedy obsaženy přímo ve výkladových kapitolách Dějin, ve specializovaných kapitolách nazvaných Memoáry. Tyto kapitoly rovněž doporučujeme k prostudování zájemcům o bližší seznámení s tematikou, obdobně jako zmíněné kapitoly věnované myšlení o literatuře. Dalším důvodem byla skutečnost, že memoárové práce bývají většinou uvedeny i ve výkladových pasážích, respektive v bibliografii základních lexikografických příruček (Lexikon české literatury, Slovník českých spisovatelů od roku 1945). I v případě memoárové literatury ovšem v textu ponecháváme jisté výjimky, a to zejména u doplňkových kapitol Dějin pojednávajících o literatuře a literárním životě v exilu a v masových médiích, kde vybrané paměti někdy představují prakticky jedinou literaturu k tématu.

V textu bibliografických kapitol v naprosté většině neuvádíme ani dobové kritické ohlasy na vydání jednotlivých děl. Výjimku v tomto případě tvoří významné kritiky, jež rozsahem výkladu a svým zaměřením na obecnější problematiku přesahují rozměr obvyklé kritické reflexe díla (např. kritika Václava Černého Hrst poznámek k socialistickému realismu).

Jednotlivé tituly zaznamenáváme formou zkráceného bibliografického záznamu. Jméno autora je uvedeno v komentáři, pochází-li konkrétní text ze souboru statí téhož autora, toto jméno již u bibliografického odkazu neopakujeme. U knih kromě autora a názvu doplňujeme pouze místo a datum vydání. U publikací periodických dále zaznamenáváme rok vydání, číslo periodika a stránkový rozsah. V případě sborníkové publikace doplňujeme, je-li uvedeno, rovněž číslo svazku a editora příslušného sborníku.